

RIIGIKOHUS Lossi 17, 50093

TARTU Eesti

Puudutatud isik: Eesti Pensionäride Ühenduste Liit

Registrikood: 802559914 Aadress: Tallinn, Sõle tn. 40,

10317 E-post: pension@eakad.ee

Seaduslik esindaja: Andres Ergma

Põhiseaduslikkuse järelevamemenetlus asjas nr 50-20-3

SEISUKOHT

Riigikohus on puudutatud isiku kaasanud käesolevasse põhiseaduslikkuse järelevamemenetlusse 28.07.2020 nr 5203/34 ja andnud tähtaja seisukoha esitamiseks kuni 03.08.2020.

20.märtsil 2020.aastal esitas Eesti Vabariigi president Riigikohtule taotluse tunnistada Riigikogus 11.märtsil vastu võetud „Kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus“(kohustusliku kogumispensioni reform) Eesti Vabariigi põhiseadusega vastuolus olevaks.

Oleme seisukohal, et Riigikogus käesoleva aasta 11. märtsil vastu võetud kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus (kohustusliku kogumispensioni reform) ei ole vastuolus Eesti Vabariigi Põhiseaduse §-idega 10, 12, 14, 31 ja 32 ning lõikega 2. Samas kohustusliku kogumispensioni reform kõrvaldab seni kehtivad riived lepinguvabadusele, ebaõiglasel seadusega kehtestatud tüüptingimused (tekib õiguslik alus direktiivi 93/13/EMÜ kohaldamiseks) st. tagab tarbijaõigused, lõpetab ebaseadusliku riigiabi EL TL artikkel 108 lg 3 mõistes, mida riik on siiani siin tegutsevatele krediitiasutustele andnud, ilma, et oleks sellest abist Euroopa Komisjoni eelnevalt liitumisprotsessis või peale seda teavitanud.

Seisukoha põhjendused:

1.1 Põhiseaduse § 113 sätestab, et riiklikud maksud, koormised, lõivud, trahvid ja sundkindlustuse maksed sätestab seadus. Juhindudes kogumispensionide seaduse § 2 lg 1 p-dest 1 ja 2 toetub pension kolmele sambale. Esimese samba moodustab riiklik pension, teise samba kohustuslik kogumispension ning kolmanda samba täiendav kogumispension. Riigikogus käesoleva aasta 11. märtsil vastu võetud kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadusega (kohustusliku kogumispensioni reform) tehakse muudatused II pensionisamba regulatsioonis, millega lisatakse pensionikogujatele täiendavaid valikuvõimalusi. Olulisemad eelnõuga tehtavad muudatused on järgmised: 1) inimestel tekib otsustusõigus, kas koguda pensioniraha II sambas või ei – seda nii neil, kes muudatuste jõustumisel on II sambaga juba liitunud kui ka neil, kes seda veel ei ole; 2) lisaks pensionifondides raha kogumisele saab pärast muudatuste jõustumist koguda raha ka pensioni investeerimiskonto kaudu; 3) inimestel

tekib õigus võtta II sambas kogutav raha teatud tingimustel kasutusele juba pensioni kogumise ajal; 4) pensioniikka jõudes on iga inimese enda otsustada, mil viisil kogutud raha kasutada.

1.2 2000-te alguses ühines osa pensionäre vabatahtlikult pensioni II sambaga. Vahepeal oli neil, kelle sambas oli kuni 9000 eurot võimalus kogumine lõpetada ja raha välja võtta. Praegu on meie andmetel umbes 5000 pensionäri, kel on kehtiv pensionikindlustuse leping. II sambast saadav ühe kuu pension on suurusjärgus kuni 45 eurot, seda paremal juhul. Aastatega haihtub II samba raha inflatsiooni tuultes. Need pensionärid soovivad nüüd pensionikindlustuse lepingud ühepoolsetl üles öelda, milline võimalus avaneks peale reformi teostumist. Omal ajal Andrus Ansipi poolt juhitud Vabariigi Valitsus piiras kogutud raha välja võtmist piirangutega, leidis meie arvates tõesti aset osade inimeste põhiseaduslik omandiõiguse riive Põhiseaduse § 32 mõistes.

1.3 Juhul, kui hetkel kehtiva regulatsiooni tõlgenduse kohaselt jäävad kogumispensionide seaduse § 2 lg 1 p-dest 1 ja 2 tulenevalt II ja III samba maksed PS § 113 mõjusfääri, siis sellega seoses, et liitunutel puudub õigus lepingust taganeda või ühepoolsetl lõpetada, ei saa kogutud rahalised vahendid olla krediidasutustele investeerimiseks antud nii suurte riskide võtmise võimalusega nagu see on hetkel lubatud.

1.4 Meie ühenduse liikmed on näinud käibel kolme erinevat raha (NSVL rubla, Eesti kroon, euro). Ka krooni tulekuni anti valitsusest õiguspärasest ootust, et hoiustajate säästud on tagatud. Veel aastal 1988 oli võimalik näiteks Hoiukassas säästetud 6000 rubla eest soetada endale sõiduauto Moskvitš. Kes lootsid võimude *õiguspärasele ootusele*, siis peale krooni tulekut 1991 jäi arvele 6000 rublast ehk 60 krooni ehk siis tänases ekvivalendis 3.83 eurot. Selle raha eest ei saaks isegi roostetanud 1988 aasta Moskvitši, sest see maksab metallijäätmena hetkel 250-300 eurot. Toon selle näiteks sel põhjusel, et hajutada neid krediidasutuste poolt esitatud seisukohti, nagu inimesed ise ei oskaks investeerida ja raiskavad raha ära. Isegi kui paljud ostaksid endale saadud raha eest roostevabast terasest pottide ja pannide komplekti (roostevaba terase standart Ni 8-10 %, Cr 18%), oleks see ka paremini tagatud investering, kui võrrelda toorainete hinnakõveraid pensionisammaste kõveratega.

1.5 Hetkel kehtiva seaduse alusel isikud, kes liitusid II sambaga, on seotud eluaegse annuiteetlepinguga, milles puudub taganemise ja ühepoolsetl lepingu lõpetamise õigus. Õigus valikuvabadusele, milles paljud isikud valisid endale II samba, kasutasid krediidasutused lepingueelsetes läbirääkimistes ebaõiglaseid kaubandusvõtteid ja tüüptingimusi (pakkudes liitumisel purki mett või tasuta CD mängijat), jättes samas kõik lepingutingimused isikutele selgitamata (lepingust taganemise õiguse puudumine ja krediidasutuste fondi haldamisega seotud riskid). Õigus pensioniosakute vahetamisele, milles vahetamise tulemusel omandab isik pensionifondi osakute tagasivõtmishinna eest vastava arvu teise pensionifondi osakuid, tasudes viimaste eest sama päeva puhaskväärtuse ulatuses, ei asenda lepinguvabadust ja EL-i direktiivist 93/13/EMÜ sätestatud tarbijaõigusi, mida seni kehtiva regulatsiooniga saab eirata.

1.6 President viitab asjaolule, nagu ühed isikud, kes on liitunud II sambaga, kaotaksid rahalisi vahendeid selle kaudu, kui teised omi vahendeid ennetähtaegselt välja võtavad. Selle võimaluse kohta on ainult prognoos ja see ei ole õigusliku alusega põhjendatud. Omandiõiguse realiseerimine on igaühe subjektiivne õigus ja sellele ei ulatu kollektiviseerimise põhimõte. Samuti ei riiva see ka kedagi võrdväärse kohtlemise osas, kes olid valinud endale III pensionisamba. Eelkõige tuleb mõista antud asjas valikuvabadust, milles ei ole kasutatud ebaõiglaseid tüüptingimusi lepinguelseste läbirääkimiste käigus ja lepingust taganemise õiguse tagamist. Need subjektiivselt realiseeritavad õigused ei saa tuua kaasa tagajärgi kolmandatele isikutele, nagu on järelevalvemenetluses esile toonud President.

1.7 Samuti ei ole kehtiv kogumispensionide seaduse regulatsioon kooskõlas Euroopa Liidu konkurentsiõigusega. Kogumispensionide seaduse alusel kogutavad rahalised vahendid liigituvad riigi abiks EL TL artikkel 107 mõistes. Siin tegutsevatel krediidasutustel puudub vastav Euroopa Komisjoni poolt väljastatav riigiabi luba ja Komisjoni ei ole vastavast abist eelnevalt teavitatud, mis on EL TL artikkel 108 lg 3 rikkumine (EKo C- 672/13 p 76) ja mis toob kaasa selle, et kogu saadav abi tuleb tagastada ning tekitatud kahju hüvitada.

Seadusandjale tuleb jätta võimalus muuta väljakujunenud pensionisüsteemi, et see vastaks muutunud ühiskondlikule ja majanduslikule olukorrale. Pensionisüsteemi reform tuleb viia lõpuni.

Lugupidamisega Andres Ergma

Eesti Pensionäride Ühenduste Liidu seaduslik esindaja
/allkirjastatud digitaalselt/